

891.99

7-34

ՍԻՐՈՅ ՄԻՋՆՈՐԴՆԵՐԸ

ԵՒ

ԻՆՉՊԵՍ Կ'ԸՍԿՍԻ ՍԻՐԱՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

ԳՐԱՏՈՒՆ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

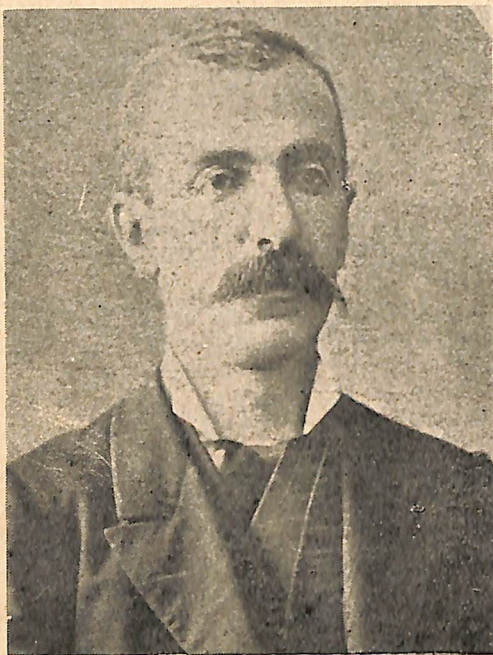
4, Շարա Իպրահիմ փառա, 4

ԳՍ. ՀԻՐԷ

1937

ՍԻՐՈՅ ՄԻՋՆՈՐԴՆԵՐԸ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆՅԱՆ

1565-2011

Ամուսնութիւնն ի սկզբանէ անտի վաճառակա-
նութեան գլխաւոր ճիւղերէն մին համարուած է:

Աշխարհիս վրայ չկայ երկիր մը, քաղաք մը,
գիւղ մը, խրճիթ մ'ուր. գոյութիւն չունենայ այս
առեւտուրն:

Վաճառականական օրինաց այն արամադրութեան
համեմատ որ քսան տարեկանէ վար եղողներուն
կ'արգիլէ վաճառականութեամբ զբաղիլն, անչափա-
հասներն չեն կրնար ամուսնանալ և ի դիմաց նոցին
փոխանորդաբար կը կարգուին նոցա խնամակալները:

Անոնք որ մեծ դրամագլխոյ տէր են մեծ քանա-
կութեամբ կը գնեն և կը վաճառեն, իսկ անոնք որ
փոքր դրամագլուխ ունին պզտիկ քանակութեամբ
գործ կ'ընեն:

Բազումք մեծ հարստութիւններ կը դիզեն այս
առեւտուրէն և բազումք կը սնանկանան:

Ապրանքի ընտրութիւնն մեծ կարեւորութիւն
ունի առեւտրական այս ճիւղին մէջ:

Աղջիկներ կան որ մէկ անգամ լուացուելով
իրենց գոյնը կը նետեն, ինչպէս կան մանչեր որ
տկար հիւսուածք ունին և քիչ ժամանակի մէջ կը
մաշին և կը պատռուին:

Սպիտակն և կարմիրն միւս գոյներէն աւելի

յարգի համարուած լինելով շատ վաճառականներ իրենց ապրանքներն այդ գոյներով կը ներկեն և յաճախորդներն կը խաբեն:

Յաճախորդներուն մէջ կայ նաև ստուար մաս մ'որ թուխ գոյնն նախապատիւ կը համարէ, և վաճառականք ոմանք այդ գոյնն տլ կը նենգեն շատ անգամ:

Ուստի այս և ասոնց նման ուրիշ բազում կեղծ ու պատիւ խաբէութեանց չզոհուելու համար սովորութիւն եղած է, մանաւանդ վերջերս, միջնորդներու առաջնորդութեամբ ամուսնանալ:

Այս ծանօթութիւններն տալէն յետոյ դառնանք Պ. Կուռնելիոսին որ դուրսէն նոր եկած է ամուսնանալու համար և պանդոկ մ'իջեւանած է:

Պ. Կուռնելիոս երեսուն երեսունըմէկ տարեկան մարդ մ'է միջակ հասակով: Դէմքն ոչ համակրելի է և ոչ ալ հակակրելի, չեղփռ դիրք մ'ունի: Երկար պնդնաւոր մը և երկար արծաթագոյն վերարկու մը կը հաչնի և մէջքը գօտի կածէ: Բարեպաշտ և աստուածավախ անձ մը լինիլ կը թուի, միշտ իւր քովի բարձին վրայ ունի Զեմ հոգեւոր մը, որուն վրայ կը գտնուի իւր քթախոտի տուփն: Ամէն առաւօտ նարեկացիէն քանի մը գլուխ կը կարգայ բարձրաձայն, առանց մոռնալու իւր ռսկեղօծ Սաղմոսն և Գործք Առաքելոցն զորս մետաքսեայ թաշկինակի մը մէջ կը պահէ մեծ խնամով:

Պ. Կուռնելիոս պարզ մարդ մ'է սրտով և մտքով. և այն կարծիքն ունի թէ ամէն մարդ իրեն պէս ստեղծուած է, ուստի քիչ մը դիւրահաւան է և ամէնուն խօսքին կը հաւատայ առանց խորհրդածելու և դատելու:

Պանդոկ իջնալուն հետեւեալ օրն հմայից դիմեց, բարեկամաց ոմանց խրատներուն անսալով, պակկայ

նետել տալու և հասկնալու համար թէ ամուսնութեամբ երջանիկ պիտի ըլլայ թէ թշուառ: Հաղորդուեցաւ իրեն թէ սեւ աչերով, սեւ ընքուիներով, կարմիր երեսով, յունական քիթով — գրաբառ յունարէն — փոքր բերանով, բարձրասակ կին մը պիտի ունենար և երջանիկ պիտի ըլլար: Այս տեղեկութիւններն ստանալէն յետոյ գոհ սրտիւ դարձաւ իւր սենեակն ուր գտաւ տասնի չափ կիներ, որ, իրեն գալուստն իմանալով, փութացած էին դալ զինքն տեսնել:

Սենեակը մտնելուն պէս Պ. Կուռնելիոս շուարեցաւ մնաց սեմին վրայ ի տես այս կիներու որք ոտք ելնելով անմիջապէս դէպի իրեն դիմեցին բարի գալուստ մաղթելու համար:

— Բարի եկար, Մեծապատիւ Կուռնելիոս, ըսաւ տիկին Ա. սկսելով անոր աջ ձեռքը թօթուել:

— Ներուամ կը խնդրեմ շոգենաւին մէջ զձեզ չդիմաւորելու համար, յարեց տիկին Բ... Պ. Կուռնելիոսին ձախ ձեռքը թօթուելու սկզբնաւորութիւն ընելով:

— Կը յուսամ թէ տունը ամենքն ալ աղէկ են, ձեր հայրը, ձեր մայրը, ձեր քոյրերն, ձեր եղբայրներն, աղէկ ըլլան, ողջ ըլլան, շարաշարեց տիկ. Ա... ձեռք թօթուելը շարունակելով:

— Կարծեմ թէ օդն սքանչելի էր և ծովային հաճելի ճամբորդութիւն մը ըրիք, աւելցուց տիկին Բ... հիւրին ձեռքն անընդհատ թօթուելով:

Պ. Կուռնելիոս մէյ մը տիկին Ա...ին կը նայէր մէյ մը տիկին Բ...ին և յետոյ միւս կանանց որ շրջապատած էին զինքն սեմին վրայ և ձեռքը կ'ուղէին թօթուելու համար:

— Բաւական է ա'լ տիկին Ա. թող տուէք որ մենք ալ բարի գալուստ մաղթենք, պօռաց տիկին Գ...

և տիկին Ա...ին ձեռքէն յափշտակեց Պ. Կուռնելիոսի ձեռքն զոր սկսան թօթուել ուժով:

Տիկին Գ...ին օրինակին հետեւեցաւ տիկին Դ... և տիկին Բ...էն կորզեց մարդուն ձեռքն զոր ցաւ ցընելու չափ ուժով սկսաւ շարժել:

Պ. Կուռնելիոս իւր ձեռքերն այս կանանց տրամադրութեանը յանձնած՝ անտարբերութեամբ կսպասէր իրաց վախճանին:

Ա... և Բ... տիկինները գնացին բաղմոցին վրայ նստան:

Տիկին Գ.— Բարի գալուստ, Պ. Կուռնելիոս, կ'աղօթեմ որ ուխտդ կատարուի ուղածիդ պէս և բախտաւոր ըլլաս: Երէկ առտու այս բանին համար յատկապէս եկեղեցի գացի և մոմ վառեցի:

Տիկին Դ.— Բարի մարդոց գործերը միշտ կը յաջողին, և դուք շատ բարի, ազնուական, վեհաձէպէս մէկն էք, Պ. Կուռնելիոս, արդարեւ առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ զձեզ, սակայն ես մարդուն դէմքէն կը հասկնամ անոր ինչ բնավորութեան տէր ըլլալը:

«Թոյլ տուէք որ մենք ալ կատարենք մեր պարտքը, աղաղակեցին տիկնայք Ե... և Զ... և պզտիկ կսմթամարտէն ետքը յաջողեցան տիրել Պ. Կուռնելիոսին ձեռքերուն:»

Տիկին Ե.— Բարի եկար, Պ. Կուռնելիոս, ողջամբ եկար Պ. Կուռնելիոս, ինչ որ դրած ես մտքիդ մէջը խերով կատարուի Պ. Կուռնելիոս, միշտ խնդաս Պ. Կուռնելիոս, միշտ ուրախութեան մէջ տեսնեմ քեզի Պ. Կուռնելիոս, քու աղէկութենէդ մենք ալ կ'օգտուինք Պ. Կուռնելիոս:

Տիկին Զ.— Բարով եկար, Պ. Կուռնելիոս, սիրելի եղբայրս. կը մաղթեմ որ աճապարանօք շնորհակալ բան մը չընես. ասանկ գործերու մէջ լաւ խորհիլ և

աղէկ կշռել պէտք է: Սիրելիդ իմ Կուռնելիոս, ես ուրիշ խօսք չեմ ըներ:

Տիկին Է... և օրիորդ Ը..., ինչպէս նաև Թ... և Ժ... տիկիններն նոյն ժամատ քարեմաղթութիւններով իրենց պարտականութիւնն վճարեցին Պ. Կուռնելիոսին և իրենց պաշտօնակիցներուն քով բաղմեցան:

Աւելորդ չէ նշանակել թէ քանի մը կիներ Պ. Կուռնելիոսին թեւը մտան և անկիւնն բաղմեցոցին զայն:

Պ. Կուռնելիոս շուարած՝ քանի մը վայրկեան կիները դիտելէն ետքը, քեմպէֆիի քսակն հանեց և միջնորդներուն դառնալով հարցուց.

— Մէյ մէկ նարկիլէ կը խմէ՞ք:

Կիները խնդացին քրքիչով:

— Ինչո՞ւ խնդացիք, հարցուց Պ. Կուռնելիոս պաղ արեամբ:

— Որովհետեւ մենք նարկիլէ չենք խմեր, պատասխանեցին կիներն միաբերան:

— Նարկիլէ չխմողները կը խնդա՞ն այս քաղաքին մէջ:

— Ոչ... բայց... որովհետեւ... իրաւ որ մեր խընդալն պարապ բան է, կարծեմ ձեր քաղաքը կնիկները նարկիլէ կը խմեն:

— Կան որ կը խմեն կար որ չեն խմեր... բայց նարկիլէ խմելը...:

Տիկին Ա.— Նարկիլէի խօսքը մէկդի դնենք Պ. Կուռնելիոս... իմ հոս գալուստ պատճառն հարկաւ գուշակած էք. ես կարգուիլ ուղողներուն աղջիկ կը գտնեմ և...:

Տիկին Բ.— (Ընդմիջելով) Ես ալ, Պ. Կուռնելիոս, աղջիկ կը գտնեմ և ինչ գեղե...:

Տիկին Գ.— (Ընդմիջելով) Իմ արհեստս ալ այս է, ձեռացս տակ անանկ աղու...:

Տիկի՛ն Դ.— (Ընդմիջելով) Դու՛ն ինձի մտիկ ըրէ՛,
Պ. Կուռնելիոս... տատրակի պէս...:

Տիկի՛ն Ե.— (Ընդմիջելով) Ինչու՛ քեզի մտիկ
պիտի ընէ եղեր... ագամանդի պէս աղջիկներ կը բն...:

Տիկի՛ն Զ.— (Ընդմիջելով) Ի՛նչ պարկեշտ և ու-
սուճնակա՛ն աղջիկներ ունի՛մ ես... անանկ դաշնակ կը
զարնեն և անանկ կը պարեն որ կարծես թէ մէյ մէկ
հրեշտա՛ն...:

Տիկի՛ն Է.— (Դարձեալ ընդմիջելով) Հապա իմին-
ներս որ ֆրանսերէն կը խօսին և...:

Օրիորդ Ը.— (Ընդմիջելով) Երեսուն տարիէ ի
վեր այս արհեստին մէջն եմ և այն ամէն անոնք
որոնց աղջիկ գտած եմ, գոհ եղած են և...:

Տիկի՛ն Թ.— (Ընդմիջելով) Ես ինքզինքս չեմ գո-
վեր, թող կուտամ որ դործերս խօսին, իմ գտած
աղջիկներս տաճարակու զաւակ կը բերեն և միշտ
տաճարակութ տարեկան կը կարծուին. կին ըսածդ ալ
ասանկ ըլլալու է որ...:

Նորէն ընդմիջումներ:

Տիկի՛ն Ժ.— Պ. Կուռնելիոս գիտէ թէ մեր մէջ
ո՛րն վարպետ է այս գործին մէջ, զինքը մտիկ ընենք
նայինք, ի՞նչ կարծիք պիտի յայտնէ:

Կուռնելիոս.— Բայց նախկին խմբին անվայել
բան մը չէ կարծեմ որ ասանկ խնդացիք վրաս:

Տիկի՛ն Ժ.— Բան մ'էր անցաւ գնաց, անոր վրայ
խօսին աւելորդ է. իսկ եթէ շատ վիրաւորուեցար,
մեր խնդալը յետս կը կոչենք:

Կուռնելիոս.— Ի՞նչ ըսել է յետս կոչել:

Տիկի՛ն Թ.— Այսինքն իբր չեղեալ համարիլ:

Կուռնելիոս.— Իբր չեղեալ համարելով ի՞նչ կըլլայ:

Տիկի՛ն Ա.— Որպէս թէ դուն մեզի հարցուցած
կ'ըլլաս թէ նախկին կը խմէք և մենք ալ խնդացած
չենք ըլլար:

Կուռնելիոս.— Ատ ի՞նչ խայտառակութիւն է. ես
տղա՛յ եմ որ խարուիմ թէ չխնդացիք:

Տիկի՛ն Բ.— Ատոր վրայ խօսիլը չարժեք Պ. Կուռ-
նելիոս, հրամանդդ ի՞նչ տեսակ աղջիկ կուզես, անոր
վրայ խօսինք:

Տիկի՛ն Թ.— Ամեն տեսակ աղջիկ ունիմ ձեռքիս
տակ, Պ. Կուռնելիոս, եթէ կը հաճիք հրամայեցէք, եր-
թանք մէկիկ մէկիկ ցուցնեմ ձեզի:

Եւ Տիկին Թ... Պ. Կուռնելիոսին թեւէն քաշելով
բազմոցէն վար կ'իջեցնէ զայն:

Օրիորդ Ը.— Ո՛ւր կը տանիս մարդը, Տիկին Թ...
գուցէ քեզի վստահութիւն չունի: Օրիորդ Ը... Կսկսի
Պ. Կուռնելիոսին միւս թեւը քաշել:

Տիկի՛ն Գ.— Շիտակն ես ասանկ աներեսութիւն
տեսած չունիմ, խեղճ մարդուն թեւերը պիտի փըր-
ցունեն:

Միւս միջնորդներն ալ կոկսին պոռալ, կռիւն կը
մեծնայ, հայհոյութիւնն կամիթի կը փոխուի, կամիթն
կռուփի, կռուփն կիցի, այս իրարանցումին մէջ Պ.
Կուռնելիոսն մէյ մը ասդին կը քաշեն մէյ մը անդին:

Աղմուկն կը մեծնայ, վեր կը վազէ պանդոկա-
պետն, և կը կանգնի միջնորդներուն մէջտեղը որ ըս-
կած էին կոչիկի հարուածներ իջեցնել իրարու գլուխ:

— Զէ՛ք ամէնար, չէ՛ք խպնիր, կը պոռայ պան-
դոկապետը, ի՞նչ խայտառակութիւն է աս: Դուրս ելէք
ամէնքդ ալ, չպիտի կարգուի այդ մարդը:

Կուռնելիոս.— Չպիտի կարգուիմ ես, դուրս ելէք:

Պանդոկապետ.— Թող տուէք խեղճին օձիքը:

Կուռնելիոս.— Թող տուէք իմ օձիքս:

Պանդոկապետ.— Կարգուած է ան, և քանի մը
զաւակներ ալ ունի:

Կուռնելիոս.— Այո կարգուած եմ ես և քանի մը
զաւակներ ալ ունիմ: Ողջ ըլլաս, Պ. պանդոկապետ,

որ վրայ հասար և շունչ առնել տուր ինձ, այս կնիկները պիտի խղճէին զիս:

Պանդուկապետն կը յաջողի սենեակէն դուրս հանել կնիկներն և բարեկամաբար կը յորդորէ Պ. Կուռնելիոսն որ զգուշանայ անոնցմէ և հաւատք չընծայէ անոնց խօսքերուն:

Պ. Կուռնելիոս շնորհակալութիւն կը յայտնէ պանդուկապետին և կը խոստանայ անոր խրատներով գործելու:

Կէս ժամ կ'անցնի:

Տիկին Գ... Պ. Կուռնելիոսին սենեակը կը մտնէ:

— Շատ ցաւ զգացի, կ'ըսէ, քիչ մը առաջ տեղի ունեցած անցքին վրայ: Ես վարժուած չեմ ասանկ բաներու, ես մարդու զաւակ եմ, քաղաքավարութիւն սորված եմ, այդ կնիկներուն բարեւ տալն անգամ իմ պատուոյս կը դաշի, ա՛հ, չէք գիտեր, Պ. Կուռնելիոս, որքան ստորին արարածներ են անոնք:

— Ինձի ալ շատ ստորին արարածներ երեւցան:

— Խարդախ են:

— Այո:

— Լիրբ են ամէնքն ալ:

— Ես պիտի ըսէի:

— Հիմա հրամանքդ ինձի մտիկ ըրէ, բայց վըստահութիւն ունեցի՛ր, վրաս, մի՛ վախճար, չեմ խաբեր քեզի: Միայն ըսէ ինձ թէ ի՞նչպէս աղջիկ կ'ուզես:

— Սե աչքերով, սե ընքուններով, պզտիկ քիթով, բարձր հասակով աղջիկ մը կ'ուզես:

— Ծիչդ ուզածիդ պէս հատ մը կայ ձեռքիս տակը: Վաղը վեց ու կէսին ատենները կուգամ, քեզի կ'առնեմ, մէկտեղ կ'երթանք և աղջիկը կը տեսնես:

— Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ, աւելի կանուխ չի կրնար ըլլալ:

— Զէ, ընդհանրապէս ութնին միջոցները կ'եր-

թան աղջիկտեսի, վեցուկէսին եթէ ելլենք տակից ութին աղջկան առնը կը գտնուինք:

— Քանի որ անանկ է, ի՞նչ ընենք, ըսածիդ պէս ըլլայ:

— Ա՛յո հագուստներովդ պիտի երթաս:

— Եթէ կ'ուզես ու չուխայէ շալվարս և ֆրսքիք նիւպախս կը հագնիմ, գլուխս ալ եազմաս կը կտպեմ, անանկ կ'երթանք:

— Բանքալօն, սեքի չե՞ս կրնար հագնիլ:

— Զէ, չէ, չէ...

— Քիչ մը ֆրանսերէն գիտե՞ս Պ. Կուռնելիոս:

— Ամենեւին չեմ գիտեր:

— Սանկ պօնժուէր մը, աշիկօ մը, մօնեք մը ըսելու չափ գոնէ...

— Վաղը չե՞նք կրնար սորվիլ անոնք շուտ մը:

— Ներեցէ՛ք, հրամանքնուդ գործն ի՞նչ է, ի՞նչ առուտորով կ'զբաղիք:

— Տոկոսով ստակ կուտամ ուղողներուն:

— Շատ լաւ, վաղը կուգամ, կ'երթանք: Ա՛լ ուրիշին խօսքին ականջ մի՛ կախեր:

— Ո՞վ ականջ կը կախէ այդ ստորին արարածներուն, խարդախներուն և լիրբերուն:

— Ապրիս: Վաղը անպատճառ կուգամ, մնաք բարով:

— Երթաք բարով:

Տիկին Գ... սենեակէն ելած ժամանակն դրանքով կը տեսնէ Տիկին Է...ն, որ ապրանքի տախտակէ սնտուկի մը վրայ նստած էր և առանց բարեւելու զայն կ'անցնի կ'երթայ:

Տիկին Է...ն կը ներկայանայ Պ. Կուռնելիոսին:

— Նորէն բարիւոյս Պ. Կուռնելիոս:

— Դուրս, դուրս, դուրս...

— Ի՞նչ կայ Պ. Կուռնե...:

— Դուրս կ'ըծեմ կոր քեզի, դուրս ելիր:
— Ի՞նչ պատճառաւ...:
— Պատճառ կը հարցնես դեռ, ստորին արարած:
— Ե՞ս:

— Ուարդախ:

— Ե՞ս:

— Լիրբ:

— Ե՞ս:

— Ձեզի բարե տալն մարդուս պատուոյն կը դպչի:

— Հասկցայ, հասկցայ, ի՞նչ ընեմ որ ես ազնուական եմ և ուրիշներուն ետեւէն խօսելու սովորած չեմ, կարծեմ հիմա ասկից ելնող կինն, անշուշտ զքեզ խաբելու համար, զիս բամբասած է: Բայց թող գիտնայ այն կինն որ թող չպիտի տանք իրեն որ զքեզ խաբէ և թշուառացնէ:

— Անիկա մարդու զաւակ է:

— Այնպէս կ'ըսէ ինք, մէյ մ'ալ ուրիշներուն հարցուր: Քանի՜ քանի՜ տուններ կործանեց, քանի՜ներու դժբախտութեան պատճառ եղաւ, անանկ կնկան մը հետ խօսիլն իսկ մեղսակար է, բայց ինչո՞ւս պէտք:

— Գէշ կնիկ է:

— Ինչ գիտցած մի՛ ըլլար, Պ. Կուռնելիոս, բայց անկից աւելի գէշ կնիկ գտնել խիստ դժուար է:

— Իրա՞նց կ'ըսես:

— Ստախօսին մէկն է, բայց ինչ գիտցած մի՛ ըլլար:

— Ինծի ալ չատ ճշմարտախօս չերեւցաւ այդ կինը:

— Քանի՜ներու յիսուն տարեկան աղջիկներ կ'լլեցուցեր է քսանըհինգ տարեկանի տեղ, բայց, կ'ողաչեմ, ինչ գիտցած մի՛ ըլլար, ես ասանկ ստորին բաներու կարեւորութիւն տալով անոնց վրայ խօսիլ չեմ ուզեր, իմ կրթութիւնս թող չտար որ խօսիմ:

— Կրթեալ կնիկ մ'ալ ասանկ ըլլալու է:

— Ձեմ ուզեր ըսել, բայց չատ ստանայ կնիկ է:
— Անանկ է անանկ, ես ալ այն կարծիքն եմ:
— Տուրե՛ փլցնելու համար եկած է քեզի:
— Շատ աղէկ ըսիր, ճիշդ այն նպատակաւ եկած է: Լաւ համոզուեցայ:

— Հիմա, Պ. Կուռնելիոս, դուք կարգուիլ կ'ուզէք, այնպէս չէ՞:

— Այո, կարգուիլ կ'ուզեմ:

— Կը գովեմ զքեզ, մարդս կարգուելու է...:

— Մոռոքս ալ այնպէս ըսին:

— Բայց հասկնալ կ'ուզեմ նախ թէ ինչու համար պիտի կարգուիլ...:

— Ինչո՞ւ համար... ի՞նչ գիտնամ... ամէն մարդ ինչո՞ւ համար կը կարգուիլ... կարգուելու համար:

— Ի՞նչ նպատակաւ կը կարգուիս:

— Կնիկ մ'ունենալու համար:

— Լաւ: Հասկցայ միտքդ: Ի՞նչ տեսակ աղջիկ կ'ուզէք ուրեմն:

— Սեւ աչքերով, սեւ ընքուխներով, պզտիկ բերնով և քիթով և բարձր հասակով աղջիկի մը պէտք ունիմ:

— Գլխուս վրայ:

— Այո, ասանկ աղջիկ մը:

— Ձեր ուզածին պէս աղջիկ մը կայ. եթէ կը հաճիք՝ վաղը երթանք տեսնելու զայն:

— Երթանք:

— Ընդհանրապէս եօթնուկէսին կամ ութին միջոցները աղջիկ կը հասնի ի տես, վաղը վեց ու կէսին հոս կը գտնուիմ և մէկտեղ կ'երթանք:

— Շատ աղէկ:

— Ոստիկ վրայ հաստատ ես, այնպէս չէ՞:

— Այո, չատ հաստատ եմ:

— (Ձեռքը քորուելով) Մնաք բարով ուրեմն:

— Երթաք բարով... ձեռքերնիդ որչափ փափ ուկ է, տիկին:

— Խնդալու խօսքեր կ'ընես Պ. Կուռնելիոս ձեռքիս փափկութիւնն է մնացեր, հարսնութեանս տեսնէիր դուն իմ ձեռքերս... ո՛հ, տարիները, տարիները... վաղը վեց ու կէսին:

— Այո՛:

Տիկին Ե... կը մեկնի:

Պ. Կուռնելիոս առանձին մնալով՝ նարկիլէն կը լեցնէ և կսկսի քաշել:

Քառորդ մը կ'անցնի և ահա սենեակին դուռը կը բացուի և կը մտնէ օրիորդ Ը... որուն երեսէն յիսուն յուլիսներ, հրատապ ամիսներ, անցած են:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, տիկին, կը հարցնէ Պ. Կուռնելիոս, քիչ մը խտուրթեամբ:

— Կը նախատէ՞ք զիս Պ. Կուռնելիոս:

— Նախատելու բան չկայ հոս. ինչո՞ւ եկաք:

— Այդ բառն չվայլեցուցի ես ձեզի. սիրտս վերաւորելու համար անկէ աւելի սայրասուր բառ մը չէիք կրնար գործածել:

— Ի՞նչ կը ծախես:

— Տիկին ըսիք ինձի, մինչդեռ գիտնալ հարկ էր թէ ես օրիորդ եմ, այսինքն դեռ կարգուած չեմ:

— Ա՛տ է եղեր ծանր բառը. մեղայ, ես քեզ մեղալ, մէյ մ'ալ չեմ ըսեր օրիորդ: Ի՞նչ կ'ուզէք օրիորդ, ի՞նչ գործ ունիք հոս օրիորդ:

— Հասկնալ կ'ուզէի թէ քանի տարեկոն աղջիկ կ'ուզէք:

— Ես չպիտի կարգուիմ օրիորդ:

— Պիտի կարգուիք և այն ալ խաբեբայ միջնորդներու առաջնորդութեամբ, և կարգուելէն չաբաթ մը յետոյ պիտի լաք ձեր անխոհեմութեան վրայ և

պիտի ըսէք, «Ինչո՞ւ օրիորդ Ը... ին խօսքը մտիկ չըրի...»

— Որո՞նք են խաբեբայ միջնորդները:

— Այս առաւուսն կիներուն բոլորն ալ խաբեբայ են, անոնք երկու կողմէն ստակ առնելու համար միայն կը հոգնին. իրենց հոգը չէ եթէ հարսանիքէն չաբաթ մը վերջը այրը կինէն կը զատուի, անոնք թէ այրն կերեն և թէ աղջիկը, անոնք մէյմէկ հրէշներ են... անոնք...:

— Ի՞նչ կը լսեմ Տէր Աստուած:

— Անոնք անուշ խօսքերով կը թունաւորեն մանչերը և աղջիկներն. աղջիկներն մանչերուն կը գովեն և մանչերն աղջիկներուն. սուտ կը խօսին, երեւակայական հարստութիւններ կը խոստանան երկու կողմի, դրամ կ'առնեն և թշուառութիւն կը վաճառեն:

— Ես ալ անանկ բան մը նշմարեցի այդ կանանց վրայ:

— Աւելի լաւ է որ մարդ մ'ոտքը քար մը կապէ և ինքզինքն ծովը նետէ քան թէ անոնց վստահի:

— Այնպէս է. շատ վնասակար էակներ են անոնք, քանի մը ոսկւոյ համար ուրիշներուն անդորրութիւնը կը վրդովեն:

— Ուրեմն զգոյշ կեցիր:

— Ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ անոնց խօսքին: Շիտակն խօսելով դուք շատ պարկեշտ և պատուաւոր աղջիկ մ'էք:

— Չեմ գիտեր, բայց ստորնութիւն չեմ ընդունիր: Ո՛հ, Պ. Կուռնելիոս, չեմ կրնար արտասուքս զսպել երբ կը խորհիմ թէ ինչ վիճակի պիտի ենթարկուէի եթէ անոնց միջնորդութեամբ աղջիկ մը առնէիր. ո՛հ, այս աղջիկն իբրեւ գերի, իբրեւ ստրուկ պիտի գործածէր զքեզ... առտու իրիկուն գլուխդ

պիտի ցաւցնէր... պիտի բարկացնէր զքեզ և մահդ պիտի փութացնէր: Ասանկ կնիկէ մը զքեզ ազատելու համար է որ եկայ քեզի հետ առանձին տեսութիւն մը ընելու:

— Շնորհակալ եմ. մեծապէս շնորհակալ եմ:

— Պ. Կուռնելիոս, պարկեշտ և համեստ աղջիկներ չառ կան, միայն թէ գտնելը դժուար է... ա՛հ (ծուկի վրայ) ներէ ինձ որ անկեղծութեամբ խօսիմ հետդ, ահ... կը սիր...:

— Հէ՞...:

— Կը սիրեմ զքեզ:

— Կը սիրես մի՞ զիս, ինչո՞ւ համար:

— Չգիտեմ, մաքնիսական ի՞նչ զօրութիւն ունիս վրադ որ սիրտս քեզի ձգեցիր մէկ անգամ միայն տեսնուելով հետս:

— Աս ի՞նչ կ'ըսէ:

— Ո՛հ, սիրելիդ իմ Կուռնելիոս, մի մերժեր այն սէրն որ իւր ոտքով կուգայ և կը ներկայանայ ձեզ, սէր մը որ սրտէ մը կը մեկնի, սէր մը որ երջանկութիւն կը բուրէ, սէր մը որ առանց միջնորդի կը յայտնէ ինքզինքն:

— Ի՞նչ խօսքեր են ասոնք, չեմ հասկնար:

— Ըսէ ինձ, Պ. Կուռնելիոս, թէ կը սիրես զիս:

— Դուրս ելիր:

— Սըկէ հունա չեմ երթար, եթէ չսիրես զիս՝ մահուանս պատճառ պիտի ըլլաս, ձեռքովդ գերեզման պիտի իջեցնես զիս:

— Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա...:

— Մարդասպան պիտի ըլլաս...:

— Տէր Աստուած... ի՞նչ փորձանք...:

— Ես բաւականատէր աղջիկ մ'եմ, չառ հագուստ չեմ ուզեր, քիչ ծախքով հարսնիքը կը կատարենք, կ'եկնենք կ'երթանք, սիրուն գաւազներ կ'ունենանք:

— Գընա սըկէց կ'ըսեմ քեզի, անպիտան:

— Վռնտէ, չպիտի երթամ, ծեծէ զիս չպիտի պոռամ, զարկ սրտիս, ձայն չպիտի հանեմ, քեզի նուիրուած եմ ես...:

— Ես նուէր չեմ ուզեր... կորի սըկէ...:

— Կորի՛ սըկէ... Կորի՛ սըկէ... Կորի՛ սըկէ... անգութ... ա՛հ... մարելիք կուգայ վրաս... քիչ մը ջուր...:

— Աս ինչ անտանելի փորձանքի հանդիպեցանք... դիմանալու բան չէ աս... ոտքէն քաշելու դուրս նետելու է լիրբը, աղջիկ գտնելու համար եկեր՝ ինքզինքն կլլեցնելու կ'աշխատի կոր. ի՛նչ աներես աղջիկ... մարեցաւ ի՛նչ եղաւ:

— Գաւաթ մը ջուր կ'առնէ և քիչ մը ջուր կը սրսկէ երեսը:

— Օր. Ը... աչքերը կը բանայ:

— Շնորհակալ եմ, կ'ըսէ, ինձի համար տարած խնամքդ գրաւական մ'է առ իս ունեցած սիրոյդ... ուրախ եմ որ սէրս չը մերժեցիր: Ո՛հ, Պ. Կուռնելիոս, կողաչեմ, վերցուր զիս և բազմոցին վրայ պառկեցուր, վրաս ալ աղէկ մը ծածկէ, որովհետեւ դող մը կ'զգամ:

— (Մեկուսի) Հիմա գործերնիս կարգի մտաւ... խելքէս մտքէս չէր անցնէր ասանկ փորձանք մը... գետնին տակն անցնի, բարով խերով սենեակս չմտնէր:

— Պ. Կուռնելիոս օր. Ը...ին թեւը կը մտնէ և կը տանի բազմոցին վրայ կը պառկեցնէ զինքն:

— Մեծապէս շնորհակալ պիտի ըլլայի, կ'ըսէ օրիորդն պառկած տեղը, եթէ բժշկ մը զրկէիր ինձի Պ. Կուռնելիոս:

Կուռնելիոս.— Երթամ բժիշկ կանչեմ...:

Օրիորդ Ը.— Ա՛հ, սիրելիդ իմ Կուռնելիոս (այս

պահուն պանդոկապետն սենեակ կը մտնէ) չես գիտեմ թէ սէրն որքան ախտերու աղբիւր է. քանի քանի աղջիկներ մեռած են իրենց սէրը մերժուած ըլլալուն պատճառաւ: Սիրելիդ իմ Կուռնելիոս կեանքս ձեռացդ մէջ է... կը սիրեմ զքեզ...:

Պանդոկապետ.— Բարեւ ձեզ...:

Կուռնելիոս.— Հրամայեցէք, Պ. պանդոկապետ, նստեցէ՛ք:

Պանդոկապետ.— Ո՛չ, նստելու համար չեկայ: Գիտէք Պ. Կուռնելիոս որ այս պանդոկին մէջ գլուխուդ անձերուն ամէնն ալ վաճառական են:

Կուռնելիոս.— Այո՛:

Պանդոկապետ.— Մանաւանդ պատուաւոր վաճառականներ:

Կուռնելիոս.— Այնպէս է:

Պանդոկապետ.— Ուստի թող չեմ կրնար ասլ որ ձեր գայթակղելի ընթացքն շարունակէք և իմ տունս փլցնէք, հիմայ, անպատճառ հիմա դուրս ելնելու էք այս պանդոկէն... ես զքեզ պարկեշտ և պատուաւոր գաւառացի մը կարծեցի...:

Կուռնելիոս.— Ի՞նչ ըրի որ...:

Պանդոկապետ.— Ամիսն հարիւր ոսկի ալ տաս չեմ ընդունիր անանկ բան:

Կուռնելիոս.— Բայց...:

Պանդոկապետ.— Ես քու կարծած պանդոկապետներէն չեմ, քառասուն տարի է որ այս գործով կ'զբաղիմ:

Կուռնելիոս.— Չեմ հասկնար ինչ ըսել կուզես:

Պանդոկապետ.— Բաւական պինդ երես ունենալու ես որ չհասկնաս. ո՞վ է հոն պառկողը...:

Կուռնելիոս.— Կին մ'է որ ինծի աղջիկ գտնելու համար եկաւ և հիւանդանալով պառկեցաւ...:

Պանդոկապետ.— Պարապ տեղը մի՛ ջանար զիս

համոզելու. ես գիտեմ գործին ինչ ըլլալը. դու կը կարծես թերեւս թէ պանդոկապետն չգիտեր զքեզ և անտարբեր կը նստի երբ կին մը երկու երեք ժամ սենեակիդ մէջ կը գտնուի: Շուտ ըրէ՛, սնտուկդ և անկողինդ ա՛ւ և զնա ասկից, ապա թէ ոչ ոստիկանութեան ձեռքով դուրս կը նետեմ զքեզ:

Կուռնելիոս.— Այս խօսքերէդ բան մը չեմ հասկընար:

Պանդոկապետ.— Պ. Կուռնելիոս, այս պանդոկը սիրոյ պանդոկ չէ, գնա՛ ուրիշ տեղ սիրէ՛:

Կուռնելիոս.— Ո՞վ կը սիրէ...:

Պանդոկապետ.— Երկար կ'ընէք, ձեզի հետ չատախառութիւն ընելու ժամանակ չունիմ:

Կուռնելիոս.— Այդ կինն դուրս ըրէ որ ինքզինքն կ'ուզէ ինձ սիրցունել:

Պանդոկապետ.— Ի՞նչ կ'ըսէ այս, տիկին...:

Օրիորդ Ը.— (Որ մինչև այն ատեն գլուխն վերմակին տակ քաշած քնանալ կը ձեւացնէր) Ես տիկին չեմ, գաւառացի ալ չեմ. ուստի դիմացինպ լաւ ճանչցիր և այնպէս խօսէ՛:

Պանդոկապետ.— Շատ լաւ, ի՞նչ գործ ունիս հոս:

Օրիորդ Ը.— Այդ քու գիտնալիք բանդ չէ:

Պանդոկապետ.— Իմ գիտնալու բանն է:

Կուռնելիոս.— Այո՛, իր գիտնալու բանն է:

Օրիորդ Ը.— Չեմ սիրեր զիս Պ. Կուռնելիոս:

Կուռնելիոս.— Չեմ սիրեր:

Օրիորդ Ը.— Շատ լաւ, ես կ'երթամ, կառք մը բերել տուէք որ երթամ, որովհետեւ կարողութիւն չունիմ:

Կուռնելիոս.— Ինչո՞ւս պէտք:

Օրիորդ Ը.— Ինչո՞ւ պէտք, կ'երեւի որ հրամանքդ Պոլսոյ սովորութիւններուն տեղեակ չես. ոչ միայն կառքի վարձքն պիտի վճարես այլ նաեւ պար-

տաւոր ես բժշկի և դեղի ծախքերն ալ հոգալ մինչև որ ոտք ելնեմ, այս սենեակին մէջ հիւանդացայ ես, եթէ հոս չգայի՝ չպիտի հիւանդանոցի, ապա ուրեմն դու ես պատասխանատուն:

Տիկին Ա.— (Մտնելով) Բարեւ ձեզ... աղուռ...:

Պանդոկապետ.— Պ. Կուռնելիոս բնաւ պարտաւորութիւն չունի քեզի ստակ տալու:

Օրիորդ Բ.— Ես տտան ոսկի չառած սենեակէն դուրս չեմ ելներ. ասկէ ծագելիք հետեւանքներն ալ կրնաք գուշակել Պ. Կուռնելիոս...:

Տիկին Ա.— Աղուորիկ աղջիկ մը կայ քեզի յարմար Պ. Կուռնելիոս:

Պանդոկապետ.— (Յած ձայնով առ Կուռնելիոս) Ասոր քանի մը ոսկի տանք ու ճամբենք, որովհետեւ կրնայ ձեր գլուխը փորձանքներ բերել:

Տիկին Բ.— (Մտնելով) Բարեւ Պ. Կուռնելիոս, հարուստ աղջիկ մը...:

Կուռնելիոս.— Ո՞ր մէկուն պատասխանելու է:

Պանդոկապետն հինգ ոսկի կ'առնէ Պ. Կուռնելիոսէն և Օր. Բ.ին տալով սենեակէն դուրս կը հանէ զայն որ բարձրաձայն կը պռռայ.

«Կուռնելիոս, Կուռնելիոս, ինծի ըրած չարութեան կրկինը գտնաս Աստուծոյ, աշխարհի վրայ չխնդաս, ինչ որ բռնեա՝ հող դառնայ, առնելիք կընիկդ տունովդ տեղովդ փճացնէ զքեզ, ողորմութեան կարօտ մնաս...»

Պանդոկապետն մեծ նեղութեամբ կը յաջողի պանդոկէն հանել այս միջնորդ օրիորդը:

Տիկին Ա.— Հոգ մի՛ ըներ, Պ. Կուռնելիոս, ամենուն ծանօթ անառակ մ'է այս... ճիշտ քեզի համար աղուորիկ կ'ըրիկ աղջիկ մը գտայ...:

Տիկին Բ.— Սիրտդ դող մի հաներ Պ. Կուռնելիոս, այդ աղջիկն ամենուն հետ այդ եղանակով կը վար-

ուի... հարուստ օրիորդ մը միտքս ինկաւ քեզի համար:

Տիկին Ա.— Խօսքս մի կտրեր տիկին Բ... առաջ ես խօսիմ, ետքն ալ դուն խօսէ՛, անանկ չէ՞ Պ. Կուռնելիոս ըսածս կանոնաւոր չէ՞:

Կուռնելիոս.— Շատ կանոնաւոր խօսք է:

Տիկին Բ.— Ես ալ կ'ըսեմ որ դորձ ունիմ պիտի երթամ, անոր համար առաջ ես խօսիմ. այս խօսքին մէջ անկանոնութիւն մը կա՞յ:

Կուռնելիոս.— Աս ալ կանոնաւոր է:

Տիկին Ա.— Ես կը փափաքիմ որ իմ ցոյց տալիք աղջիկս տեսնէ առաջ, և կարծեմ թէ այս փափաքս օրինաւոր է:

Կուռնելիոս.— Խիստ օրինաւոր է:

Տիկին Բ.— Կ'ուզեմ որ առաջ իմին ներկայացնելիք օրիորդս տեսնէք:

Կուռնելիոս.— Ձեր փափաքին մէջ ալ օրինաւորութեան հակառակ բան չեմ տեսներ:

Տիկին Բ.— Ուրեմն ես կ'երթամ: Պատրաստուեցէք վաղը աղջիկ-տես երթալու ժամն ութին տեսները:

Կուռնելիոս.— Շատ լաւ:

Տիկին Բ.— Մնաք բարով:

Կուռնելիոս.— Երթաք բարով:

Տիկին Ա.— Կը զարմանամ որ անանկ միջնորդներդ կարեւորութիւն և խօսք կուտաք: Վաղը հոս կուգամ, անգամ մը կը տեսնէք իմ առաջարկած աղջիկս:

Կուռնելիոս.— Ես ալ ան պիտի ըսէի, վաղը եկուր և անգամ մը տեսնեմ ձեր առաջարկած աղջիկը:

Տիկին Ա. կը մեկնի:

Հետզհետէ կուգան և հետեւեալ օրն ժամն ութնին տեսներն աղջիկ-տես երթալու խօսք տանելով

Պ. Կուռնեկիոսէն կ'երթան միւս միջնորդներն որ պանդոկին մէջ մէկ մէկ ծակ պահուըտած էին:

Պ. Կուռնեկիոս իւր հիւրերն ճամբելէ յետոյ բազմոցին վրայ անկիւնը կը նստի և կը խորհի թէ ինչ պատրաստութիւններ տեսնել հարկ է հետեւեալ աւուր աղջիկ-տեսի համար: Կէս ժամու չափ մտածելէ յետոյ յանկարծ հայելիի առջեւ կ'երթայ կը կանգնի: Կը քննէ իւր հագուստն և անոր ձեւն, և կ'որոշէ որ եւրոպական ձեւով ձեռք մը լաթ գնէ, արդէն բարեկամներէն ոմանք այս խորհուրդն տուած էին իրեն: Ուշի ուշով կը գննէ մագերն ու պեխերն և զանոնք կտրելու և եւրոպական ձեւի բերելու հարկը կ'զգայ: Պանդոկապետը կը կանչէ և կաղաչէ անոր որ ընկերանայ իրեն, ձեռք մը լաթ գնելու համար: Պանդոկապետը կը հաւանի, մանաւանդ կը յորդորէ զինքն որ ագամանդեայ մատանի մը և ոսկի ժամացոյցով շղթայ մ'ալ գնէ, յայտնելով թէ փեսացուներուն մատներուն և բաճկոնին մեծ կարեւորութիւն կը տրուի: Փեսացուն հաւանութիւն կուտայ և պանդոկապետին հետ կ'երթայ կը գնէ հանդերձեղէնն և գոհարեղէնն որոյ համար կը վճարէ իբր Եօթանասուն և ութն ոսկի: Քանի մը օրուան մէջ Փրանսերէն ուսնիլ ալ պէտք է: Օրէն տօրօք վեց ամիսէն կը սորվեցնէ. դասատու մը բոլորովին նոր և գիւրուսոյց եղանակաւ երկու ամսուան մէջ կուսուցանէ: Ասոնց և ոչ մէկէն Պ. Կուռնեկիոս կրնայ օգտուիլ: Նա կ'ողջ որ դոնէ շաբթուան մը մէջ անսխալ գրէ և խօսի: Այս փափաքն յագեցնելու յուսով գրովաճառի մը խանութը կ'երթայ:

— Ինչ ժամանակի մէջ Փրանսերէն գրել և խօսիլ սորվեցնող գիրք մ'ունի՞ք:

— Այո, ունինք գիրք մը որ վաթսուն դասի բաժնուած է, և եթէ ամէն օր դաս մը պատրաստէք,

երկու ամսուան մէջ անսխալ կը գրէք, կը խօսիք, և մեծ հեղինակներն գիւրութեամբ կը հասկնաք:

— Եթէ օրը տասը դաս առնեմ վեց օրուան մէջ չե՞մ կրնար սորվիլ:

— Ինչո՞ւ չկարենաք սորվիլ, աշխատութեան վրայ է գործը. եթէ քիչ մ'աւելի աշխատիք և օրը քսան դաս պատրաստէք՝ երեք օրուան մէջ ալ կրնաք սորվիլ, լեզուներու ուսումն չատ գիւրացած է հիմա:

— Օրը երեսուն դաս առնելով երկու օրուան մէջ կրնա՞մ սա գործին տակէն ելնել:

— Այո, ինչո՞ւ չէ, մանաւանդ թէ օրերն երկար են հիմա:

— Այդ գիրքէն հատ մը տուր ինծի:

— Գլխուս վրայ:

— Գինն ի՞նչ է:

— Կէս արծաթ, տասն դահեկան:

— Շատ աղէկ:

Պ. Կուռնեկիոս գիւրուսոյց քերականութիւնն կ'առնէ և սենեակը կ'երթայ:

Նոյն գիշերը քանի մը ժամ կը կարդայ, և քնոյն մէջ մինչև առաւօտ ինքնիրեն կը հարցնէ և կը պատասխանէ.

« — Դրացւոյս բամպակէ տարձանակն ունի՞ս:

— Այո՛, պարոն ունիմ զայն:

— Հօրս թղթայ վառարանն ունի՞ս:

— Ո՛չ պարոն, չունիմ զայն:

— Ո՞վ ունի իմ դերձանէ նաւս:

— Եղբայրս ունի:

— Պանիրէ ձիս ու՞ր է:

— Մածուէ կառք մ'ունի՞ս:

— Այո, պարոն ունիմ:»

Հետեւեալ առտուն արթննալուն պէս Նարեկացիէն գլուխ մը կը կարդայ և անմիջապէս կը ձեռ-

նարկէ նոր գնած զգեստներն հագնելու գործին։
Պանդոկապետին աջակցութեամբ կը յաջողի զգեստաւորուել, միայն փողպատն կապելու համար երկտասարդ մը կը կանչուի որ ազգասիրաբար յանձն կ'առնէ այս զոհողութիւնն։

Պ. Կուռնելիոս հագուած շքուած կը պտըտէր սենեակին մէջ երբ դուռը բացուելով եօթանասնոց գաւառացի մը մտաւ։

— Բարի ես եկեր, բարի ես եկեր, Պ. Կուռնելիոս, ըսաւ քմծիծաղով։

— Բարի առաքեցար Համբարձում աղբար, պատասխանեց Պ. Կուռնելիոս։

— Ատ ի՞նչ կերպարանք է, բարեկամ։

— Ասանկ պէտք եղաւ։

— Թող տուր, Աստուածդ սիրես։

— Ինչո՞ւ։

— Ինչո՞ւ... ատ ի՞նչ անճոռնի հագուստ է։

— Եւրոպական է։

— Եւրոպական է... չիտակը ես ձեզի չվայելցուցի...։

— Չե՞մ վայելեր կոր այս հագուստի։

— Հագուստը չվայելեր կոր ձեզի. սա բանքովի մաներու մէջ մէկը չեղնե՞ր, երեսը ալիւրով ծեփած, ճիշդ ան կը նմանիք։

— Ամէն մարդ կը հագնի հապա։

— Ամէն մարդու ի՞նչ կը նայիս, դուն ինքզինքդ նայէ, հանէ՛, Աստուածդ սիրես, հանէ՛ սա անճոռնի լաթերը։

— Խոստովանանք մնայ, աղջիկ տես պիտի երթանք այսօր։—

— Գնա՛, միւս հագուստդ ի՞նչ ունի, ատով չէնք չնորհք, կտրիճ, գեղեցիկ և մանաւանդ պարկեշտ

մարդ կ'երեւաս, այս հագուստով անձանաչ բան մ'ես սեպէ թէ։

— Հանե՞մ կ'ըսես։

— Հարցնելդ աւելորդ է։

— Իրաւ անանկ է, հանեմ սա անպիտան հագուստը։

Բանքալոնն հանելով շալվարը կը հագնի։

— Ի՞նչպէս է։

— Սա բալթօն ալ նետէ՛ և նիւպեդ հագի՛ր։

Այս միջոցին նոր հիւր մ'ալ կուգայ։

— Հրամմեցէք, կ'ըսէ Պ. Կուռնելիոս, նստեցէ՛ք նայինք։

— Հրամմեցէք, ատ ի՞նչ է, կէսը արեւելեան և կէսը եւրոպական ճաշակով հագուած էք։

— Ձեր կարծիքն ի՞նչ է։

— Իմ կարծիքս եւրոպականին նպաստաւոր է։

— Ես հակառակ եմ, կը պատասխանէ Համբարձում աղբարը։

— Պիտի ածիւլութիւնք Պ. Կուռնելիոս, կը հարցնէ սափրիչն որ ածելիներ և կոնք ի ձեռին դրան սեմին վրայ կ'երեւայ։

— Այո, կը պատասխանէ Պ. Կուռնելիոս և կը նստի աթոռի մը վրայ։

— Սափրիչն մեծ խնամքով կ'ածիլէ Պ. Կուռնելիոսն և անոր պեխերն ու մազերն նոր ճաշակի համաձայն կը ձեւէ ու կը կտրէ։

Պ. Կուռնելիոս այս գործն ալ կատարելէն անմիջապէս յետոյ կ'սկսի ընդունիլ միջնորդներն որ ծովու ալեաց պէս զիրար մղելով կուգան։

Տիկի՛ն Թ.— Պ. Կուռնելիոս, երէկուան պէս իրար չանցնինք. ինծի խօսք տուիք որ այսօր երթանք աղջիկ-տեսի։ Հրամմեցէ՛ք, երթանք։

Միւս միջնորդներն ամէնը մէկէն։

— Ինծի ալ խօսք տուաւ:

— Կուռնելիոս.— Ձերնա՞ր ըլլալ որ աղջիկներն հոս բերէ՛ք:

Տիկին Գ.— Կատա՞կ կ'ընէք, Պ. Կուռնելիոս:

Տիկին Է.— Այո, Պ. Կուռնելիոս զարմանալի մարդ մ'է, ամէնուն խօսք կուտայ:

Տիկին Գ.— Ի՞նչ ընէ խեղճ մարդը, ամէնքդ մէկէն վրան յարձակեցաք:

Տիկին Ը.— Ինչո՞ւ պիտի յարձակէինք, տէր ուղորմեայ:

Տիկին Թ.— Հրամմեցէ՛ք, Պ. Կուռնելիոս:

Միւս մէջնորդները.

— Թող չենք տար Պ. Կուռնելիոս: Մեզի հետ խաղա՞լ կ'ուզես: Տիկին Թ... կը քաշէ Պ. Կուռնելիոսն մէկ կողմէն որուն թեւէն, ոտքերէն, շալվարէն կը քաշեն միւս կիները:

Կուռնելիոս.— Աս ի՞նչ խայտառակութիւն է. աս ինչ անտանելի բան է եղեր հոս աղջիկ տեսնելու երթալը:

Միջնորդներու խումբը.— Մենք քու խաղալիքդ չենք:

Կուռնելիոս.— Ամէնուդ հետ ի՞նչպէս կրնամ գալ միեւնոյն ժամանակ ինը կտոր ըլլամ:

Միջնորդներու խումբը.— Կտոր կտոր ըլլաս. ինչու համար մեզի և աղջիկներուն տէրերուն ծախք ընել տուիր պարապ տեղը:

Համբարձում աղբար.— Ի՞նչ ծախք...:

Տիկին Թ.— Աղջիկ տես ելնելն առանց ծախքի կ'ըլլա՞յ: Հարկաւ պատրաստութիւններ եղան ան տուները, և պատրաստութիւնները ձրի չեն:

Կուռնելիոս.— Ի՞նչ պիտի ընենք:

Տիկին Թ.— Ի՞նչ պիտի ընես, մեր ծախքերը պիտի տաս: Իմ և ցոյց տալիք աղջկանս ծախքը չորս

ոսկի է, կուտաս չորս ոսկին, բարի եկար հազար բարի:

— Հինգ ոսկի ալ ես կ'ուզեմ:

— Վեց ալ ես:

— Նոյնքան ալ իմ ծախքս է:

— Չորսուկէս ալ իմս է:

— Իմս ալ հինգէն քիչ մը պակաս է:

— Ես ալ երեքուկէս կ'ուզեմ:

— Չորս ոսկի ծախք ըրի ես:

— Չորս մէկ քառորդ ոսկի ալ ես ծախք ունիմ:

Կուռնելիոս.— Ի՞նչ կ'ըսեն ասոնք, Համբարձում աղբար:

Ամէնքը,

— Մենք մեր կողմէն Տիկին Թ...ն փոխանորդ կը կարգենք, անոր հետը խօսէ՛:

Տիկին Թ.— Այո, Պ. Կուռնելիոս, ասոնց ծախքը տալու է, ուրիշ ճար չկայ, բզիկ բզիկ կ'ընեն զքեզ:

Կուռնելիոս.— Ես ի՞նչ յանցանք ունիմ որ...

Տիկին Թ.— Յանցանքդ սա է որ ամէնուն ալ զատ զատ խօսք տուեր ես, անոնք ալ դացեր պատրաստութիւններ տեսեր են. պատրաստութիւնն ալ առանց ծախքի չըլլար:

Տիկին Ա.— Ասկէ վերջ երթալ ուզես իսկ քեզի աղջիկ չեմ ցուցներ, անանկ բալթօյով շալվար հագնող մարդուն համար աղջիկ չունիմ ես:

Տիկին Բ.— Ես ալ չունիմ:

Տիկին Գ.— Կարծէք թէ ես ունիմ:

Տիկին Թ.— Պ. Կուռնելիոս, դո՞ւ ընելու ես այս տիկիներն, եթէ ոչ չես կրնար հոս աղջիկ գտնել, ասոնք կ'երթան կ'աւրեն քու անունդ:

Տիկին Ա.— Փողոցներու մէջ ծանուցում պիտի փակցնենք թէ Պ. Կուռնելիոս խենդին մէկն է:

Կուռնելիոս.— Եթէ ձեր ծախքը վճարեմ...

Տիկից Ա.— Այն ատեն ինչո՞ւ խենդ ըլլաս, մենք մարդ բամբասող չենք, մենք մարդու անուն աւերողներէն չենք, մենք մարդու զաւակներ ենք: Մենք անարատ կաթ ծծած ենք:

Համբարձում աղբար.— Ձեր ծծած կաթին մէջ շատ ջուր խառնուած է կարծեմ:

Տիկից Թ.— Պ. Կուռնեղիոս, ժամանակ չանցունենք պարապ տեղ, որոշումդ տուր:

Պ. Կուռնեղիոս կը կանչէ պանդոկապետն որ նախ կը փորձէ անուշութեամբ ճամբել միջնորդներն և չյաջողելով բռնութիւնն ձեռք կ'առնէ. վերջնոյն մէջ ալ անյաջող կ'ենէ և կը համոզէ Պ. Կուռնեղիոսն որ գրամով գոհացնէ կիները:

Պ. Կուռնեղիոս նորէն քսակին բերանը կը բանայ: Միջնորդները գոհ կ'ըլլան և կը մեկնին շնորհակալութիւն յայտնելով:

« — Պ. Կուռնեղիոսն ազնիւ մարդ է:

— Ձգացման տէր է:

— Ազնիւ սիրտ ունի:

— Վեհանձն է:

— Մեծանձն է:

— Իրեն կին ըլլալիք աղջիկը շատ աղէկ օրեր պիտի տեսնէ»:

Պանդոկապետ.— Կը ցաւիմ Պ. Կուռնեղիոս որ ձեր դիւրահաւանութեան պատճառաւ պարապ տեղ կը վատնէք ձեր ստակներն: Կանխաւ իմացուցի ձեզ թէ ականջ կախելու չէ այո կանանց որ դիւրահաւան չեղողներէն իսկ ստակ կորզելու գիտութիւնն շատ լաւ ուսած են:

Կուռնեղիոս.— Իրաւունք ունիս, ես պիտի ըսէի. այսչափ ստակ տուինք և դեռ աղջիկ մը չտեսանք:

Պանդոկապետ.— Անպատճառ կարգուիլ կ'ուզե՞ս:

Կուռնեղիոս.— Այո:

Համբարձում.— Անպատճառ ի՞նչ ըսել է, թերեւս չը կարգուիր:

Կուռնեղիոս.— Իրաւունք ունի Համբարձում աղբարն, թերեւս չեմ կարգուիր:

Պանդոկապետ.— Նախ և առաջ որոշէ՛ և յետոյ գործի սկսինք. բայց առանց ինծի խորհուրդ հարցընելու մի՛ գործեր: Մնաք բարով:

Կուռնեղիոս.— Շատ աղէկ, Շնորհակալ եմ: Երթաք բարով:

Համբարձում.— Ես այս պանդոկապետին ընթացքին չհաւանեցայ:

Կուռնեղիոս.— Աղէկ ըսիր, արդէն ես ալ չեմ հաւանիր այս մարդուն ընթացքին, ինչ որ է, այսուհետեւ խոհեմութեամբ վարուելու է:

ԻՆՉՊԵՍ Կ'ԸՍԿՍԻ ՍԻՐԱՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

ԳԼՈՒԽ Ա.

- Օրիորդ, գիշերները դուրս կ'երևնէ՞ք երբեմն:
- Գիշերները դուրս երևելը չեմ սիրեր:
- Ես ալ չեմ սիրեր: Ի՞նչ կ'ընէք հապա գիշերները:
- Ինչո՞ւ հարցուցիք:
- Ներեցէ՛ք, թէ որ կ'ուզէք հարցումս ես կ'առնեմ:
- Ներելու բան չկայ: Գիշերները քիչ մը կը նստիմ կը կարդամ:
- Ճիշդ ինծի պէս: Ի՞նչ կը կարդաք:
- Վիպասանութիւն կը կարդամ, վէպերը շատ կը սիրեմ:
- Ես ալ շատ կը սիրեմ: Դուք ո՞ր վէպը աւելի շատ կը սիրէք:
- Պօղոս և Վիրգիլիան շատ կը սիրեմ, այնչափ կը սիրեմ այս երկուքը՝ որչափ որ այս երկուքը կը սիրէին զիրար:
- Ա՛հ օրիորդ:
- Ի՞նչ կայ:
- Ո՛հ, օրիորդ:

- Ի՞նչ եղար:
- Ո՛ւֆ, օրիորդ:
- Յա՞ւ ունիս:
- Չգիտեմ թէ ես ալ որչափ կը սիրեմ...
- Պօղոս և Վիրգիլիան:
- Չէ, (ծուկի վրայ գալով) զքեզ կը սիրեմ:
- (Բարկութեամբ) Դուն զիս ո՞վ կարծեցիր, կորսուէ սըկէ, մէյ մ'ալ երեսդ չտեսնամ:
- Գթու՞թի՛ւն, գթու՞թի՛ւն:
- Հապա մէկը իմանայ նէ մեր սիրահարութիւնը:
- Ո՞վ պիտի իմանայ:
- Ինծի սիրահարիլդ մէկու մը չե՞ս ըսեր:
- Որո՞ւ պիտի ըսեմ: Տո՛ւր ձեռքդ համբուրեմ:
- Չըլլար:
- Կ'ըլլայ:
- Չըլլար:
- Կ'ըլլայ:
- Չըլ...
- Կըլ...

ԳԼՈՒԽ Բ.

- Ա՛հ, օրիորդ, երէկ գիշեր ամենեւին չքնացայ:
- Ինչո՞ւ, դո՞ւք ալ մլուկ ունիք:
- Մլուկ չէ, օրիորդ. չգիտեմ թէ՛ ո՛րչափ կը սիրեմ զքեզ. այս շաբթու նշանուինք իրարու հետ:
- Ես սիրուելու չափ ազուոր չեմ:
- Հրեշտակի կը նմանիք:
- Ես ամենեւին ազուորութիւն չունիմ:
- Աչքերուդ մեռնիմ:
- Թէ որ մէկը՝ երկուքնուս ասանկ խօսիլը տեսնէ՝ նէ՛ ի՞նչ կ'ըսէ. գնա՛ սըկէ, խեղ ես, ինչ ես:
- Խեղ եմ, յիմար եմ, ինչ որ կ'ուզես ան եմ (ծունկի վրայ), ահ, օրիորդ, չե՞ս սիրեր զիս:
- Չեմ սիրեր ըսող կա՞յ քեզի:

— Անանկ է նէ՝ կը սիրես:
— Կը սիրեմ ըսող կա՞յ քեզի:
— Աստուծոյ սիրուն համար ըլլայ, մի՛ մաշեցներ
զիս:

— Մաշեցնելու ի՞նչ կայ որ:
— Ըսէ ինծի որ՝ կը սիրես զիս:
— Ես անանկ բաներ չիյտեմ:
— Ըսել է որ մեռնիլս կ'ուզես կոր դուն իմին:
— Ինչո՞ւ մեռնիլդ ուզեմ պիտի:
— Օրիորդ, բացէ ի բաց ըսէ՛ ինծի թէ՛ զիս չե՛ս
սիրեր, ես ալ երթամ ինքզինքս կախեմ կամ ծովը
նետեմ կամ...

— Կեցիր մ'երթար, կը սիրեմ, կը սիրեմ. բայց
սա ալ գիտցիր որ եթէ ինքզինքդ չկախէիր քեզ
չպիտի սիրէի. սա քեզ սիրելուս յանցանք մը չըրի,
քեզի մահուընէ ազատելու համար քեզ սիրեցի:

— Երջանիկ եմ:

— Միհրանիկը կ'անցնի կոր:

— Օրիորդ, անանկ է նէ՝ դուն Միհրանիկը կը
սիրես կոր, անոր անցնիլը ես չտեսայ, դուն ի՞նչպէս
կրցիր տեսնել. ինչո՞ւ անոր երեսը նայեցար. ինչո՞ւ
ան քուկին երեսդ նայեցաւ: Դուն խաբեցիր զիս
սիրադրութ, դուն Միհրանիկը կը սիրես կոր, Միհ-
րանիկն ալ քեզ կը սիրէ կոր. ըսէ՛ կը սիրե՞ս Միհ-
րանիկը:

— Ամենեւին, մանաւանդ թէ կ'ատեմ:

— Ես ալ գիտեմ անանկ ըլլալը, բայց այնպէս
երեւցաւ ինծի որ դուն զինքն կը սիրես, սիրուելու
ողայ չէ՛ անիկա...

— Ոտքի ձայն մ'առի...

— Բերնի ձայն մ'առի...

— Տեսնուինք սա իր...

— Իկ...

— Ուն...

— Է՛հ, օրիորդ, յայտնապէս ըսէ՛ որ չես սիրեր
զիս. ըսէ՛ որ մանչէթներս սիրադ գրաւելու չափ
ձերմակ չեն. ըսէ՛ որ թաշկինակիս հոտը՝ քըթիդ
ուշադրութիւնը գրաւելու չափ անուշ չէ. ըսէ՛ որ
բանթաօնս զիս սիրելի ընելու չափ հեղ չէ. ըսէ՛
վերջապէս օրիորդ, ըսէ՛ որ չես սիրեր զիս:

— Սիրտս կը հատցնես, սիրելիս, ո՛վ ըսաւ թէ
չեմ սիրեր քեզ:

— Անտարբերութիւնդ:

— Ի՞նչ ընելու էի. կուզես որ անտարբեր չձե-
ւանամ և ինքզինքնիս մատնե՞նք: Երէկ իրիկուն
պատուհանին առջև նստած էի, քու անցնիլդ տեսնե-
լուս պէս, չուտով տեղս փոխեցի, որովհետեւ քովս ու-
րիշ աղջիկներ ըլլալուն՝ վախցայ որ ինծի աչք ըրած
ժամանակդ անոնք ալ կը տեսնեն:

Հիմակուան աղջիկները ասանկ բաներու կ'սպա-
սեն որ ուրիշները բամբասեն:

— Շատ աղէկ, բայց երէկ իրիկուն ուշ տեսն
ինչո՞ւ դուրս չելար:

— Դուրս չելայ, որովհետեւ մօրեղբօրս որդին ե-
կած էր . . . :

— Անանկ է նէ՝ դուն մօրեղբօրդ որդին կը սի-
րես կոր օրիորդ, այո՛, առջի օրը քովը նստած հետը
կը խօսէիք, կը խնդայիր կոր: Ա՛հ, օրիորդ, թշուառ
եմ . . . հի, հի, հի, իհի, իհի, հի, հի . . . :

— Տղու պէս ի՞նչ կուլտս կոր . . . :

— Տղու պէս կը խաբես կոր իհի, իհի, հի, իհի. . . :

— Ոտքդ պաղներմ, լուէ, մէկը տեսնէ նէ՛ ի՞նչ կըսէ:

— Հի, հի. հի, հի, հի, հի:

— Հա՛, հա՛, հա՛ լալու ի՞նչ կայ որ ասանկ . . . :

— Խնդալու ի՞նչ կայ որ անանկ . . . :

— Խօսէ որ քիչ մը բացուիս :

— Ես որ հի, հի, հի բո բո բո լոր հի, հի, հի . . .
սը սը սը . . . սը սը սը . . . սը սը բառովս իհի, իհի, իհի,
հի, հի, հի . . . քե քե քե . . . քե քեզի կը սի սի սի
րեմ կոր . . . ե ե ե . . . երէկ հի', հի', հի' մի մի մի . . .
մինչև ժա ժա ժամը տա տա տա . . . տասը քու քու
գա գա . . . գա գալուդ սպա . . . սպա . . . սպա . . .
հի, հի, հի, սպա . . .

— Կեցիր, անանկ չէ՞, մի խօսիր որ քիչ մը
բացուիս :

— Չը չը չը . . . չը չը չը . . . չը չը չը խօսիմ . . .
չա չատ աղ աղէկ . . . :

ԳԼՈՒԽ Դ.

— Խօսէ՛ օրիորդ, բայց մի՛ ստեր :

— Համոզուելու ես որ քեզմէ զատ ուրիշ մէկը
չեմ սիրեր, սիրելու ալ ըլլամ նէ՛ խենթ եմ որ քու
առջեւ սիրեմ :

— Անանկ է նէ՛ մօրեղբորդ որդւոյն հետ ի՞նչ կը
խօսէիր :

— Իր սիրոյն վրայ կը խօսէինք : Ան ալ սիրու-
հի մը ունի եղեր, այս սիրուհին ուրիշ սիրականներ
ունի եղեր, այս սիրականներն ալ ուրիշ սիրուհիներ
ունին եղեր, իրարու հետ կը կռուին եղեր, վերջա-
պէս ասոնց վրայ կը խօսէինք :

— Հաւատա՞մ որ ինձմէ զատ սիրական չունիս
դուն ալ :

— Հաւատա՞մ :

— Թէ որ ինձմէ աւելի դեռահաս պատանի մը
սիրող գրաւել ուզէ նէ՛ զիս պիտի թողո՞ւս :

— Ամենեւին :

— Ինձմէ աւելի աղուոր մէկը ըլլայ նէ :

— Բնաւ երբեք :

— Ինձմէ աւելի հարուստ մէկը ըլլայ նէ :

— Անանկ բաներու վրայ չխօսինք : Հիմա ես կի-
րակի օրը կղզի պիտի երթամ, չըջագետս չունիմ,
ինծի վաղը աղուոր խումաւ մը կը ղրկեմ :

— Ամենայն սիրով :

— Գլխարկ ալ չունիմ, գլուխս բաց չեմ կրնար
երթալ ա', մազերս արեւէ կը սեւնան :

— Գլխարկ մ'ալ կը ղրկեմ :

— Պօթիւններս ալ գրեթէ հինցած են, և հին պօ-
քիմով պտըտիւն ալ կարծեմ թէ ամօթ է :

— Ոտքիդ չափը տուր առնեմ :

— Աղէկ միտքս ինկաւ, ձեռնոց ալ չունիմ :

— Ձեռքիդ չափն ալ տուր :

— Միտակ երթալ չըլլար ա', հարկաւ քովս մէկը
պիտի առնեմ :

— Անանկ է ես' :

— Այդ քովս եղողին ալ վրան գլուխը հարկաւ
չափուած ըլլալու է :

— Հարկաւ :

— Անոր համար ալ չորս հինգ ոսկի տուր տէ
պէտք եղածն առնենք :

— Վաղը կուտամ :

— Մինչև կամուրջը ոտքով չպիտի երթանք ա',
կառք մը բռնելու է :

— Ատի դիւրին է :

— Կղզի երթանք նէ հարկաւ անտեղը կազինօ մը
պիտի մտնենք, մտնելէն ետքն ալ հարկաւ բան մը
խմելու է, ասոր ծախսն ալ տայիր տէ լմնաբեր :

— Ատի բան մը չէ :

— Կղզի երթանք նէ հոն չպիտի մնանք ա', հար-
կաւ իրիկուան տունը պիտի դառնանք :

— Պիտի դառնանք ա' :

— Լողալով չպիտի դառնանք ա', հարկաւ չողե-
նաւով և վերջն ալ կառքով պիտի երթանք, գոնէ
քիչէն քիչ ոսկի մ'ալ ասոր համար պէտք է :

— Շատ աղէկ :

— Տունը երթամ նէ՝ տա ֆիսքանով չեմ կրնար
պառաիլ ա', տան մէջ հագնելու համար ալ պէտք է
ամէնօրեայ ֆիսքան մը ունենամ :

— Ատի անհրաժեշտ պէտք է :

— Չմոռնանք նաեւ ըսելու թէ՝ զոյգ մ'ալ բան-
թուֆլա պէտք է :

— Հարկաւ տանը մէջ պօթինով չես կրնար պը-
տըտիլ ա' :

— Չմոռնանք նաեւ ըսելու թէ՝ քոյրս ալ բան-
թուֆլա չունի :

— Զոյգ մ'ալ անոր համար կ'առնենք, ես ալ
կուզեմ որ ամէն բան կանոնաւոր ըլլայ :

— Չմոռնանք նաեւ ըսելու թէ՝ ես առաւօտները
կաթով սուրճ կը խմեմ :

— Է՛յ, քեզի մի' խմեր ըսող կա՞յ :

— Սանքի ըսելիքս սա է որ, բան մը չմոռնանք
քի վերջէն պզտիկութիւն մը չըլլայ :

— Անանկ է եա' :

— Ահա ամէնը ասոնք են, վաղը զրկէ որ մինչև
կիրակի աղուոր մը պատրաստուիմ և կղզի երթամ :

— Ես ալ հետդ պիտի գամ եա' :

— Հարկաւ, առանց քեզի կ'երթամ, բայց նայէ
որ քովս չնստիս, հետս չխօսիս, ինծի աչք չընես, որ-
պէսզի չըլլայ թէ մէկը տեսնէ ու կասկածի :

ԳԼՈՒԽ Ե.

— Ապրիս օրիորդ, ապրիս . . .

— Ի՞նչ կայ :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, երէկ գոնէ անգամ մը ե-
րեսս նայելու չէի՞ր :

— Երեսդ նայելուս պէս քովիններս չուտով պիտի
իմանային իրարու սիրահարած ըլլալնիս :

— Ըսել է որ օրիորդ, այս հաշուով ամենեւին
ինծի չպիտի նայիս :

— Չպիտի նայիմ հապա, քեզի ալ կ'աղաչեմ որ
դո՛ւն ալ չնայիս ինծի : Ասկից զատ, հետս ալ մի' խօ-
սի՛ր, որովհետեւ մէկը տեսնալուն պէս օձիքնիս ձեռք
կուտանք : Թէ որ զիս սրտանց կը սիրես՝ ուղածներս
ա՛ն ու ժամանակին զրկէ՛, ուրիշ բանի մի' խառնուի՛ր :

— Հետդ չխօսելէն ու երեսդ չնայելէն ետքը հոս
գալն ա՛լ պարտաւ բան է : Հրամանքնիդ ինչ որ կ'ու-
զէք նէ՝ ցուցակ մը չինեցէ՛ք, զրկեցէ՛ք մեզի, մենք
ալ ինչ որ ուզեր էք նէ՝ կ'առնենք կը զրկենք, ա-
նանկ չէ՞ :

— Անանկ է եա', ճշմարիտ սիրահարութիւնն ալ
ասանկ կ'ըլլայ :

— Իրարու երես չնայելով, այնպէս չէ՞ :

— Հապա, հրամանքդ ի՞նչ կարծեցիր, բանս գործս
ձգեմ տէ, մինչև իրիկուն հե՛տդ խօսիմ :

— Ես ալ առաւօտնէ մինչև իրիկուն չուկանե՞րը
պտըտիմ ամէն օր քեզի ֆիստան, պօթին և լն. և լն.
առնելու համար :

— Աղջիկ մը սիրելու երեսը դիւրին բան է,
ի՞նչ կարծեցիր հապա :

— Երիտասարդ մը սիրելը դիւրի՞ն բան է :

— Առաջ դուն սիրեցիր զիս :

— Դուն պատճառ եղար որ սիրեմ դքեզ :

— Ես պատճառ չեղայ, ես զքեզ չսիրեցի:

— Ես ալ զքեզ չեմ սիրեր տակէ վերջը:

— Թէ որ հետո միշտ ասանկ պիտի վարուիս նէ՝ հիմակուքնէ բաժնուելնիս աւելի կ'ըլլայ:

— Ես ալ չեմ բաժնուիր չեմ ըսեր կոր ա', քեզի պէս կոռուսէր աղջկան մը հետ նշանուիմ և կարգուիմ նէ՝ չէ՝ մի որ ամէն գիշեր կռիւ պիտի ընենք և մեր ըլլալիք զաւակներուն առջև խաղք ու խայտառակ պիտի ըլլանք, և անոնց ալ գէշ օրինակ պիտի տանք:

— Ես ալ քեզի համար չեմ մեռնիր կոր ա':

— Ես ալ քեզի համար չեմ ապրիր կոր ա':

— Երիտասարդաց սով չկայ ես, ուզած երիտասարդս կ'առնեմ:

— Ես ալ ուզած աղջիկս կ'առնեմ:

— Ուզած աղջիկդ կ'առնես հա՞. . . գնա՛ ուրեմն, մէյ մ'ալ իմ անունս բերանդ չպիտի առնես:

— Կ'երթամ, բայց ես այնչափ ծախս ըրի, ֆիսթան առի, պօթին առի, անոնք կ'ուզեմ:

— Անոնց ամէնն ալ հիմա կուտամ, ափսո՞ս որ, ինծի պէս աղնիւ սիրտ ունեցող աղջկան մը արժէքը չճանչցար: Ա՛ն տուած ֆիսթանդ, ա՛ն տուած պօթինդ, առ վերջապէս բոլոր տուածներդ . . . (աչացը մէջ շինծու արցունք մը):

— Դեզի տո՛ւր ըսող կա՞յ:

— Զիս այսչափ նախատելդ ետքը . . . :

— Առաջ դուն ըսիր:

— Ես բան մը չըսի:

— Ի՞նչ յանցանք ունիմ ես:

— Ես որ այնչափ սիրտ տուած էի քեզի . . . :

— Ես որ գիշերները չէի քնանար...

— Ես որ քեզի համար մեռնիլը աչքս առեր էի...

— Ես որ քուկին պօթիներդ ձեռքս առեր էի...

— Ասանկ մէկէն ի մէկ զիս նախատել...

— Ես քեզի ի՞նչ ըսի որ...

— Դուն որո՞ւ աղջիկը կարծեցիր զիս...:

— Դուն որո՞ւ աղան կարծեցիր զիս, քեզի գերի չպիտի ըլլայի ես՝ մինչև հիմա չէի ուզած, բայց հիմայ կ'ուզեմ, այո՛ կ'ուզեմ բոլոր տուածներս: Ամէնն ալ տուր:

— Ա՛ն խաբեբայ, ա՛ն սիրադրուժ, առ սա ֆիսթանն ալ և գերեզմանիս վրայ փռէ՛ ու . . . հի հի հի (կուլայ):

— Ինչո՞ւ կուտաս կոր, քեզի տուր ըսող կա՞յ: Ես տուածս չեմ առներ, և կ'ուզեմ որ դուն ալ առածդ չտաս: Ո՛հ (ծունկի վրայ) ներէ՛ ինձ օրիորդ:

— Ի՞նչ յանցանք գործեցիր որ ներեմ, բոլոր յանցանքը իմս է:

— Դուն ի՞նչ ըրիր որ, առաջ ես պատճառ եղայ:

— Դուն ինչո՞ւ պատճառ պիտի ըլլաս, իմ գետնին տակը անցնելիք բնաւորութիւնս է որ...:

— Իմին անխոհեմ ընթացքս է որ...:

— Մոռնանք քիչ մը առաջ եղածները չեղածի պէս սեպենք:

— Էհ, մնաք բարով օրիորդ:

— Երթաք բարով:

— Ե՞րբ գամ:

— Վաղը իրիկուն. գալու ատենդ հետդ թօփ մը խասա, երկու թօփ ալ պտսմա բեր:

ԳԼՈՒԽ Զ.

— Օրիորդ, կը ցաւիմ որ ձեր ապսպրած խասան ու պտսման տոնելու մոռցայ:

— Մոռցար նէ՝ ես ալ հետդ խօսելու մոռցայ.

մնաք բարով:

— Օրիորդ, ամէն անգամ որ քեզի տեսնելու կուգամ նէ՛ միշտ հետս բա՛ն մը բերելու եմ:

— Ի՞նչ կարծեցիր հապա...:

— Ըսել է որ միմակ գալու չգար հոս, կամ խասա կամ պտսմա կամ տանթէլա և կամ ուրիշ բան մը հետս առնելով այնպէս գալու եմ:

— Հարկաւ: Մնաք բարով:

— Ո՞ւր կ'երթաս կոր, կեցիր քիչ մը խօսինք:

— Ի՞նչ պիտի խօսիմ: Մնաք բարով:

— Կաղաչեմ, կեցիր քիչ մը:

— Մնաք բարով:

— Չարմանալի բա՛ն, սիրունի մը ունենալը թե-
ւին տակը միշտ բան մը ունենալ ըսել է եղեր:

— Կամաց կամաց այն բանը արարած մը կ'ըլլայ
և անոր ալ սիրունի կ'ըսեն: Մնաք բարով:

— Վաղը բերեմ նէ՛ չը՛լլար

— Չըլլար: Մնաք բարով:

— Ըսէ՛ օրիորդ, հետս նշանուելու միտք չունիս
նէ՛ պարապ տեղը մի՛ հոգնեցներ զիս:

— Նեղը գալուդ պէս աս խօսքը կ'ընես. չնշան-
ւիմ նէ՛ ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր, սանքի Պոլսոյ մէջ քեզմէ
ուրիշ երիտասարդ չկայ: Սըւոր նայէ՛ մէյ մը, հետս
չպիտի նշանուիս նէ եղեր, պարապ տեղը զիս մի
հոգնեցնէր է եղեր... էյ, չհոգնեցնեմ նէ՛ ի՞նչ կ'ըլլայ
եղեր, աշխարհ կը կործանի... սըւոր նայէ՛ մէյ մը,
հետս չպիտի նշանուիս նէ եղեր զիս մի հոգնեցներ
է եղեր . . . :

— Ի՞նչ կը բարկանաս կոր օրիորդ, ամէն մարդ
իր վրայ համարում ունի, կ'ուզես որ աղուչի պէս
կըթուի՞մ...: ամէն գալուս մէյ մէկ բան կ'ապսպրես,
խասա է, պտսմա է, պօթին է, շաբխա է, ասոր վերջը:

— Չիս չպիտի առնես նէ եղեր, պարապ տեղը

զիս մի հոգնեցներ է եղեր, սանքի քեզի համար կը
մարիմ կոր...:

— Ի՞նչ ուզեցիք օրիորդ, շուկան առնենք հո՞ս
բերենք:

— Ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր, զիս շուկան տանելուդ,
շուկան հոս բեր... Բայց սա խօսքը ի՞նչ պիտի ըլլայ,
զիս չպիտի առնես նէ եղեր...:

— Աղէկ որ քառասուն տարին անգամ մը խօսք
մը ըրինք, ծա՛նր եկաւ:

— Հարկաւ ծանր պիտի գայ, սանքի հրեշտակի
պէս աղուոր երիտասարդ մ'ես տէ...

— Չհաւնեցա՞ր:

— Չհաւնիմ նէ՛ ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր: Հետս չպիտի
նշանուիս նէ եղեր զիս մի՛ հոգնեցներ է եղեր

— Ըսել է որ զիս չես ուզեր:

— Չուզեմ նէ՛ ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր:

— Մեղք ինձի որ քեզի պէս աղջիկի մը սէր
տուեր եմ:

— Տուածդ ա՛ռ:

— Դուն առածդ տուր:

— Ես քեզի բան մը ըսե՞մ, դուն մէյ մ'ալ հոս
մի գար, ես քեզի չսիրեցի: Հետս չպիտի նշանուիս
նէ՛ եղեր զիս մի՛ հոգնեցներ է եղեր:

— Կարծես թէ ես քեզի սիրեցի՞մ, անիծեալ ըլլայ
այն օրը որ քեզ տեսայ:

— Օրհնեալ ըլլան այն օրերը՝ ուր զքեզ չպիտի
տեսնամ:

— Օրիորդ, մինչև հիմայ ինչ որ տուեր եմ նէ
քեզի ամէնն ալ կ'ուզեմ:

— Ես ալ ամէնն ալ կուտամ:

— Մէյ մ'ալ քու անուեդ բերանս չպիտի առ-
նեմ:

— Շնորհակալ կ'ըլլամ:

— Երեսդ. երազիս մէջ անգամ տեսնեմ նէ՝ երեսս անդին պիտի դարձունեմ...:

— Որով մեծ բարիք մը պիտի ընէք ինծի:

— Ձեր տանը առջեւէն չպիտի անցնիմ:

— Որով մեր տունը պիտի պատուէք:

— Բեզի հետ սիրահարութիւն ըրած ըլլալս բոլոր բարեկամացս պիտի ըսեմ:

— (Ի ծոնը) Գթաւթի՛ւն, գթաւթիւն...

— Ոտք ելիր օրիորդ (մեկսուսի) աղջիկները աս բանէն կը վախնան եղեր մէյէր:

— Շնորհակալ եմ... չեմ կարծեր որ այնչափ անգութ ըլլաս...:

— Կատակ ըրի ես օրիորդ:

— Գիտեմ որ կատակ ըրիր... բայց...:

— Մէյ մ'ալ չեմ ըներ: Վաղը գամ, քիչ մը պտտելու երթանք:

— Շատ աղէկ: Պատման չմոռնաս:

ԳԼՈՒԽ Է.

— Եկայ օրիորդ, օ՛ն, պտտելու երթանք:

— Երթանք, բայց ես չեմ կրնար քալել, կառք մը բռնէ՛:

— Շատ աղէկ (կ'երթայ կառք մը կը բերէ) հըրամեցէք օրիորդ:

— Աս ինչ տեսակ ձի է, հէմ ասոր գոյնը ճերմակ է, ես կարմիր կ'ուզեմ:

— Կարմիր չկար օրիորդ, անոր համար աս բերի:

— Ես կարմիր կ'ուզեմ ձին:

— Ի՞նչ ընենք հիմա օրիորդ, հաւկիթ չէ որ չուտ մը ներկենք, հրամեցէ՛ք, մտէ՛ք:

— Կեանքիս մէջ բնաւ ճերմակ ձիու կառքը

նստած չէի, աս ալ եկաւ գլխունուս...

— Ո՛ւր կ'ուզէք երթալ օրիորդ:

— Ո՛ր կողմի փողոցները աղուոր են նէ՝ ան կողմը երթալ կ'ուզեմ:

— Բերա ել'նե՞նք:

— Ել'նենք:

— Կառավար, Բերա տար մեզի: Ըսէ՛ օրիորդ, բայց սրտանց խօսէ՛, իրաւ կը սիրե՞ս զիս:

— ՈւՖ, նորէն մի սկսիր, հոգիդ սիրես նէ:

— Իմ հոգիս դուն ես:

— Ասանկ խօսքեր չեմ կրնար մտիկ ընել. անգամ մը կը սիրեմ ըսելէն ետքը՝ ամէն օր չեն հարցըներ թէ՛ կը սիրե՞ս զիս:

— Ուրախ եմ որ կը սիրես: Սիկառ մը կ'ուզե՞ս օրիորդ:

— Այո՛:

— Ահաւասիկ թուղթ և ծխախոտ:

— Շինե՛լէ՛ք և այնպէս տուէ՛ք:

— Առէ՛ք:

— Փակցուցէ՛ք:

— Հրամեցէ՛ք:

— Վատեցէ՛ք:

— Առէ՛ք:

— Բերա երթանք նէ՝ ո՛ւր պիտի նստինք:

— Ուր որ հաճի ձեր գեղեցկութիւնը:

— Թագսիմի պարտէզը կ'ուզեմ ես:

— Հոն կ'երթանք:

— Կառքով կրնա՞նք ներս մտնալ:

— Այո՛:

— Կառքով կրնա՞նք աթոռի վրայ նստիլ:

— Աթոռները պզտիկ են:

— Կանչէ, կանչէ՛ սա մարդը ու օխայ մը շաղանակ առ:

— (Կը կանչէ ու կ'առնէ: Հրամմեցէ՛ք օրիորդ:—
 — Ես չեմ կրնար ուտել, կառավարին տո՛ւր:—
 — Շատ աղէկ:—
 — Խաղող կը ծախեն կոր, քիչ մը կ'առնե՞ս:—
 — Ո՞րչափ առնենք օրիորդ:—
 — Չորս հինգ օխա բաւական է:—
 — Շատ աղէկ (կ'առնէ) հրամմեցէ՛ք:—
 — Լուացված չէ, սա ջուր ծախողը կանչէ, քիչ մը ջուր առ ու լուա՛:—
 — Այո՛, այո՛. (կը լուայ) կերէ՛ք:—
 — Պատառաքաղ՝ չգտնուի՞ր արդեօք կառավարին քովը, հիմա ձեռքովս ուտեմ նէ՛ ձեռնոցներս կ'աղտոտին:—
 — Չեմ կարծեր որ . . .
 — Սըկէ երկու օխա թուղ չառնե՞ս:—
 — Առնենք օրիորդ . . . բայց . . . Բերա եկանք, պարտէղին առջին ենք . . . :—
 — Անանկ է նէ իջնանք:—
 — Շատ աղէկ, (առ կառավարն) հոս կեցիր դուն:—
 — Ո՞ւր նստինք օրիորդ:—
 — Սա ծառին տակը նստինք, անցնողները զննենք:—
 — Սա երիտասարդը ո՞վ է:—
 — Բովէն գացող աղջիկին սիրականը:—
 — Ասդիի աղջիկը:—
 — Անդիի երիտասարդին սիրուհին:—
 — (Մեկուսի) Միհրանիկս հոս է, քիչ մը քովը երթամ:—
 — Ո՞ր կ'երթաք կոր օրիորդ:—
 — Մօրեղբորս աղան հոս է, քիչ մը քովը երթամ ու գամ:—
 — Շատ աղէկ, գնա, (առանձին) զիս մինակ թողուլ և մօրեղբորը աղուն քով երթալը չվայլեր, ինչ է նէ՛ համբերելու է: Ահա գնաց . . . մօրեղբորը աղան

ոտք ելաւ իրարու ձեռք կը սեղմեն կոր . . .
 մօրեղբորը աղան քիչ մը ուժով կը սեղմէ կոր կարծեմ . . . նստեցան . . . մօրեղբորը աղան հօրաքրոջը աղջկան ձեռքը կը համբուրէ կոր . . . առ ի՞նչ է . . .
 ասանկ մօրեղբոր աղայութիւն կ'ըլլայ . . . քահ քահ կը խնդան կոր . . . օղի կը խմեն կոր . . . գաւաթները իրարու կը զարնեն կոր . . . թե թեւի մտան, կը պտըտին կոր . . . ելնեմ սըւոնց ետեւէն երթամ, և օրիորդին ըսեմ որ քովս գայ . . .

— Ներեցէ՛ք, մինակ մնացիք, ի՞նչ ընեմ, չառնց է որ մօրեղբորս աղան տեսած չունէի . . .

— Հրաման տուէ՛ք ինծի, օրիորդ երթամ:—

— Հրամանը ձերն է, կրնաք երթալ:—

— Այսչափ յայտնի կերպով կը վռնտես զիս . . .

— Վռնտեմ նէ ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր:—

— Մնաք բարով օրիորդ, մօրեղբորդ աղուն խնրը տես, օրիորդ, այդ երիտասարդը քու սիրականդ է:—

— Այո՛ սիրականս է, ի՞նչ ըսել կ'ուզես:—

— Ըսել կ'ուզեմ որ ես քու սիրականդ չեմ:—

— Հարկաւ չես:—

— Արդէն քու աչքերէդ յայտնի էր ինչ աղջիկ ըլլալդ:—

— Ես, քեզի պէս ապուշը սիրելու էի:—

— Դուն ալ ինքզինքդ աղուորի տե՞ղ ես դրեր:—

— Կորի՛ սըկէ:—

— Դուն ալ կորի՛, (երթալով), աղէկ որ խալըսեցայ սըկէ, չատոնց կ'ուզէի թողուլ, բայց յարմար առիթ մը չէի գտած: Աղուորութիւն մը չունի որ, բերանը, քիթը մեծ, մատուրները կէս կանգուն երկայնութիւն ունին, մազերը կարծ, թեւերը երկար, հասակը ոչ կարծ ոչ ալ երկար, վերջապէս հրէշ մը, աղուոր ըսելու տեղ մը չունի, ես անոր քով հրեշտակ մը եմ: Շատ պիտի վնասէ անիկա ինծի, և չպիտի կրնայ

գտնալ, ինձի համար պիտի լայ, պիտի ողբայ, բայց
ի զուր, ոտքերուս պիտի փարի, բայց օգուտ մը չպի-
տի ընէ, ամէն առտու անոր տանը առջեւէն պիտի
անցնիմ որ զիս տեսնէ ու հալի:

ՔԱՂՈՒԱԾՔ

ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

== Տասնեութը տարեկան աղջիկներն աւելի կը
փափաքին ամուսին մը ունենալ քան թէ սիրահար
մը, բայց հիմա այնպէս կը հագուին՝ որ իրենց չափա-
զանց զարդարանքը սիրահարներ կը հրաւիրէ և ա-
մուսինները կը հեռացնէ:

== Սէրը լուսնոյ կը նմանի, երբ որ չաճիր, կը
նուազի:

== Անտարբեր ապրող մարդը դեռ իր սիրելիք
կինը տեսած չէ:

== Նախանձը միշտ սիրոյ հետ կ'սկսի, բայց ա-
նոր հետ չի վերջանար:

== Սիրուհիէ մը քաշուիլը շատ անգամ զանի
ձեռք ձգելէն աւելի դժուար է:

== Սէրը հիւանդութիւն մըն է, որուն բժշկը
նոյնիսկ ինքն է:

== Ծաղկի հիւանդութիւնը կանանց վաթերւոյի
պատերազմն է, հետեւեալ օրը զիրենք իրօք սիրողնե-
րը միայն կը ճանչնան:

== Պզտիկ աղջիկները պէպէտքերով կը խաբուին,
մեծերն ալ երգումով:

== Հարսնիքէ առաջ եղած սէրն՝ անվերջ գրգի
մը սկիզբը դրուած համառօտ յառաջարանի մը կը
նմանի:

== Կնոջ մը արժանիքը գեղեցկութեան ճառա-
գայթով մը լուսաւորուելու պէտք ունի:

== Չար կնոջ մը ամենէն աւելի վնասակար ան-
դամը լեզուէն է:

== Ամուսինը սպեղանի մըն է, որ աղջկանց բո-
լոր ցուերը կը բժշկէ:

== Սէրը շատ անգամ ամենէն ճարպիկ մարդը
խենթ կ'ընէ և ամենէն խենդն ալ ճարպիկ կ'ընէ:

== Որչափ ալ կանանց և ամուսնութեան վրայ
ուզածնիս ըսենք՝ դարձեալ երկուքէն ալ չենք կրնար
զատուիլ:

== Ամենէն ճարտասանները սիրոյ առջև համր
կ'ըլլան:

== Լուութիւնը կնոջ տրուած է իր միտքը լու-
հասկցնելու համար:

== Չկայ կին մը՝ որուն յարգը գեղեցկութենէն
աւելի տեւէ:

== Սիրածէն հեռանալն՝ իր անձին կէսը միայն
ունենալ ըսել է:

== Կինը աւելի սիրուելու համար ստեղծուած է քան թէ սիրելու, ծաղիկներու պէս՝ որ իրենց հոտը իրենք չեն առնէր և ուրիշներու կուտան, կիներն ալ սիրային ծաղիկներ են:

== Սիրուհիէ մը վրէժ առնելը, դեռ զանի սրելու նշանն է:

== Պզտիկ կին մը չատ անգամ մեծ բեռ մըն է:

== Առանց երջանկութեան հարուստ ըլլալը, առանց սիրոյ կին ունենալու կը նմանի:

== Վայելչութիւն չունեցող գեղեցկութիւնը կեր չունեցող կարթի կը նմանի:

== Սիրոյ մէջ երջանիկ ըլլալու չատ փափաք ունենալը՝ չատ անգամ երջանիկ ըլլալու արդեւիք կ'ըլլայ:

== Պարկեշտ կինը գաղանի գանձ մըն է, զոր գտնողը խիստ լաւ կ'ընէ եթէ անոր վրայ չը պարծենայ:

== Էրիկ մարդու մը մէկ տարուան մէջ խորհածը կինը մէկ օրէն տակնուվրայ կ'ընէ:

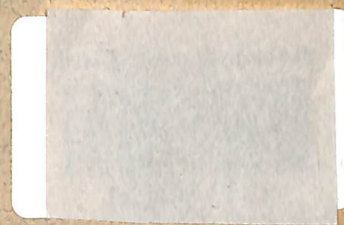
== Սիրոյ կիրքը շոգիի պէս է, որչափ սեղմուի այնչափ աւելի կը զօրանայ:

== Սիրոյ զօրութիւնը զգացուած ատենը միայն իր ճանչցուի:

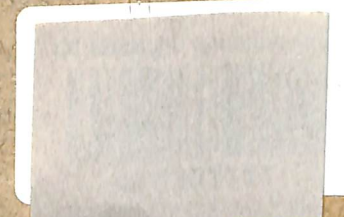
գրք ?

Բ. Կ. 1343
Կ. Բ. 1

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0361112

— 50144